

Säävuosi 2009

Martti Heikinheimo

Talvi 2008–2009 oli edellisten vuosien tapaan tavanomaista lauhempi; lounaissaaristossa talvikuukausien (joulu–helmikuu) keskilämpötila oli noin 1 astetta, Lapin keski- ja eteläosissa noin 3 astetta keskimääräistä korkeampi. Poikkeuksellisen lauhaa oli joulukuussa, tammi- ja helmikuun lämpöolojen ollessa lähellä normaalia. Lauhasta alkutalvesta johtuen oli Vaasa–Hamina-linjan lounaispuolella käytännössä lumetonta aina tammikuun puoliväliin asti, mikä on varmasti helpottanut myyrähuipun houkuttelemana talvehtimaan jääneiden petolintujen saalistusta. Yhtenäinen lumipeite saatiin Lounais-Suomeen tammikuun 22. ja 23. päivinä vallinneen pyryn seurauksena. Tämän jälkeen hankikelejä riitti koko maassa aina maaliskuun puoliväliin saakka. Lapissa lumitilanne oli lähellä normaalia koko talven. Jääoloiltaan talvi oli leuto eli Itämeren jääpeitteen maksimilaajuus jäi selvästi alle pitkäaikaisen keskiarvon.

Maaliskuun alkupuolella kevät eteni Etelä-Suomessa verkkaisesti sään ollessa pilvistä ja lämpötilojen pysytellessä enimmäkseen nollan tienoilla. Sademäärät jäivät yleisesti keskimääräistä vähäisemmiksi. Kuun loppupuolella lämpötilat laskivat sitten reilusti pakkasen puolelle ja 27.3. mitattiin jopa alle -20 asteen minimilämpötiloja Etelä-Suomea myöten. Huhtikuun 10. päivän tienoilla levisi Länsi-Suomeen lämmintä ilmaa. Sään seljetessä päästiin tällöin länsirannikolla ensimmäisen kerran yli 15 asteen. Toinen huhtikuinen lämpöaalto osui kuun lopulle, jolloin Etelä-Suomen sisämaassa ylittyi jo 20 asteen raja. Toukokuu oli Etelä-Suomessa 1–1,5 astetta ja Lapissa jopa 2–3 astetta tavanomaista lämpimämpi. Kesäiset olosuhteet, eli keskilämpötilojen kipuaminen pysyvämmin yli 10 asteen, saavutettiin aina Etelä-Lappia myöten hieman kuun puolivälin jälkeen. Kuun alkupuolella saatiin kuuroluonteisia sateita lähes päivittäin, kunnes pohjoisenpuoleinen ilmapvirtaus kuivattiin sään. Kuun loppuviikolla hellerajakin ylityi monin paikoin Etelä-Suomessa. Samassa yhteydessä esiintyi ukkosia ja paikoin rankkoja sateita.

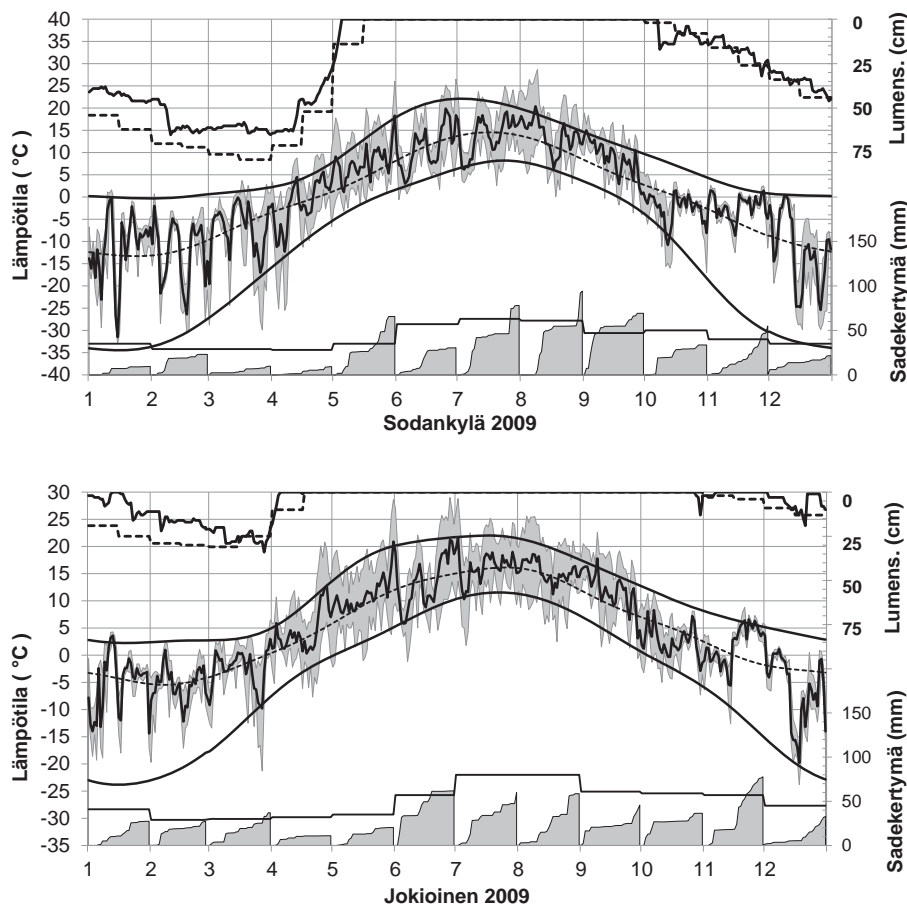
Leuto talvi ja runsaat myyräkannat innostivat lehtopöllöjä *Strix aluco* pesimään tavallista aikaisemmin. Kuva: TAPIO SOLONEN

Alkukesän sää on monina vuosina osoittautunut ratkaisevaksi lintujen pesintätulokselle; näin kävi etenkin kesällä 2009. Kesäkuun 3.–5. päivien tienoilla kulki matalapaine Kaakkois-Suomen yli koilliseen, missä yhteydessä esiintyi runsaita sateita etenkin Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Etelä-Savossa. Lämpötila laski dramaattisesti ollen muutaman päivän ajan vain $+5$ asteen tienoilla tai jopa sen alle sateisilla alueilla etelärannikkoa myöten. Samaan aikaan voimakas koillistuuli riepotti metsiä ja myrskysi merialueilla. Matalapaineen väistyttyä ja sään seljetyä esiintyi Etelä-Suomessa alavilla mailla yleisesti hallaa. Kun suurimmassa osassa maata sää jatkui

epävakaana ja koleana aina Juhannuksen tienoille, oli asetelma lintujen pesinnän laajalle epäonnistumiselle valmis. Tilannetta ei juuri pystynyt korjaamaan kesä–heinäkuun vaihteeseen osunut kesän lämpimin jaks, sillä heinäkuu jatkui sateisena ja vielä heinäkuun toisella viikollakin päivittäisten sateiden lisäksi koko maassa oli koleaa yölämpötilojen laskiessa yleisesti alle 5 asteen. Yli 100 mm:n kuukausisadekertymä esiintyi heinäkuussa etenkin Hämeessä, Itä-Suomessa ja Kainuussa suurimpien vrk-sademäärien noustessa monin paikoin yli 40 mm:n. Lämpöoloiltaan kesä oli maan keski- ja kaakkoisosissa hieman tavanomaista viileämpi, toisaalta länsirannikolla, Oulun

Kuva 1. Vuorokauden keski-, maksimi- ja minimilämpötilan, kuukausittaisen kumulatiivisen sademäärän ja lumensyvyyden vaihtelu vuonna 2009 verrattuna jakson 1971–2000 tilastollisiin arvoihin Ilmatieteen laitoksen Jokioisten ja Sodankylän observatorioilla (Lähde: Ilmatieteen laitos).

Figure 1. Variation of daily mean, maximum and minimum temperature, precipitation and snow depth during year 2009 in comparison with the climatological mean values at the following locations: Jokioinen Observatory (a), Sodankylä Observatory. The smoothed curves denote the typical range of variation of daily mean temperature based on data from the period 1971–2000. The curve in the middle (--) illustrates the annual pattern of the median. The outer smoothed curves (—) represent, respectively, the 2.5% possibility for the daily mean temperature being more extreme than the value denoted by the curve. The edges of the grey zone that follow the observed daily maximum and minimum temperatures. The annual course of daily precipitation (scale on the lower right) is illustrated as monthly cumulative curves (—). Snow depth (reversed scale on the upper right vertical axis) is presented as observed daily values for 2009 (—) and mean values on the 15th and the last day of the month for the period 1971–2000 (--). (Source: Finnish Meteorological Institute)

ja Lapin läänissä 0–1 astetta keskimääräistä lämpimämpi. Sademäärät vaihtelivat alueellisesti paljon heinäkuun ollessa selvästi sateisin kesäkuukausi.

Elo–syyskuussa Keski-Eurooppaan asetui vahva korkeapaine työntäen matalapainetoiminnan Jäämerelle. Viileän ja sateisen alkukesän vastapainoksi Suomessa satoi tuolloin keskimääräistä niukemmin ja lämpötilat pysyttelivät kesäisissä lukemissa aina syyskuun lopulle saakka. Alkusyksy oli poikkeuksellisen lämmin etenkin Lapissa. Syyskuun lämpötilat olivat koko maassa yli kahden asteen keskimääräistä korkeampia. Lokakuussa matalapainetoiminta siirtyi etelämmäs sään viilentyessä huomattavasti. Kuun puolivälissä esiintyi Lapissa jo yli –15 asteen pakkaslukemia. Keskimääräistä viileämmät olosuhteet jatkuivat marraskuun puoleenväliin, minkä jälkeen sää lauhtui merkittävästi ja talven tuloa saatiin odottaa aina joulukuun puoleenväliin.

Vuoden 2009 aikana vallinneiden sääjaksojen havainnollistamiseksi on kuvassa 1 esitetty lämpötilan, sademäärän ja lumipeitteen paksuuden päivittäinen vaihtelu sekä vertailuarvot jaksolta 1971–2000 il-

matieteen laitoksen Jokioisten ja Sodankylän havaintoasemilla. Asemien on katsottu edustavan karkeasti Lounais-Suomen ja Pohjois-Suomen ilmastoa. On muistettava, että etenkin sademäärissä esiintyy varsinkin kesäaikaan suuria paikallisia poikkeamia. Tasoitettujen lämpötilakäyrät kuvaavat vuorokauden keskilämpötilan todennäköisintä vaihteluväliä kalenteripäivittäin perustuen jakson 1971–2000 havaintoihin. Keskimäinen käyrä (--) esittää vrk-jakuman mediaanin vuosikulkua, laitimmaisat käyrät (—) edustavat poikkeuksellisen vrk:n keskilämpötilan 2,5 % todennäköisyyttä. Vrk:n keskilämpötilan havaittua vaihtelua (—) seuraileva harmaa vyöhyke ilmaisee vuorokausittaisen lämpötilavaihtelun (vrk:n maksimi- ja minimilämpötilat). Vuorokausisademäärien toteutuneita kuukausittaisia kertymiä (—) verrataan vastaavaan keskimääräiseen kk-kertymään jaksolla 1971–2000 (--) (asteikko oikealla alhaalla). Lumensyvyydestä (käänteinen asteikko oikean pystyakselin yläosassa) esitetään päivittäin mitatut arvot (—) sekä kuukauden 15. ja viimeisenä päivänä mitatut kauden 1971–2000 keskiarvot (--).

Kirjallisuus

BirdLife Suomi 2009: Valtakunnallinen lintutietopalvelu, Tiira. www.tiira.fi.
Ilmatieteen laitos, Ilmastokatsaukset 01–12/2009

Kirjoittajan osoite / Authors address:
Ilmatieteen laitos
PL503
FI-00101 Helsinki

Summary: Weather year 2009

A brief summary of the weather conditions in Finland in 2009 is provided. The winter 2008–2009 was initially mild in December, but from mid-January onwards near normal conditions with near normal snow and ice cover prevailed. The onset of spring was delayed due to a very cold spell in late March. In late April and May conditions favored an early onset of summer. However, several cold weather periods in June in conjunction with windy and rainy conditions probably resulted in low breeding success in the summer throughout the country. The cool and rainy early summer was compensated with relatively warm and dry weather in August and September. From October onwards temperatures were generally below long term averages, except for a mild period from mid-November to mid-December.